

Stora skillnader i förbrukningen – ESVAC är ett verktyg för mikrobiäläkemedelspolitiken

Europeiska Läkemedelsmyndigheten EMA har samlat in data om förbrukningen av veterinärmedicinska mikrobiäläkemedel sedan 2010. Den senaste rapporten som gäller 2014 innehåller information från 29 länder.

Såsom i de fyra tidigare rapporterna grundar sig uppgifterna på försäljningen av förpackningar av veterinärmedicinska läkemedel i proportion till mängden viktigaste produktionsdjurarter. Försäljningsuppgifterna har i huvudsak fått från läkemedelspartihandlarnas och apotekens statistik. Många läkemedelspreparat kan användas på flera djurarter och därför erhålls uppgifterna inte per djurart utan de rapporteras enligt läkemedelsgrupp och läkemedelsform.

Antalet djur har tagits i beaktande

För att förbrukningen av mikrobiäläkemedel under olika år ska kunna jämföras bör försäljningen ställas i proportion till antalet djur. I beräkningen av populationskorrigeringsenheten (population correction unit, PCU) som tillämpas i ESVAC-projektet har de viktigaste produktionsdjurarterna och djurhandeln mellan länderna tagits i beaktande. Det finns inte täckande statistik över antalet sällskapsdjur (hund, katt) och därför tas de inte med i beräkningarna. På motsvarande sätt har konsumtionen av tablettar dragits av från totalförsäljningen, eftersom de nästan enbart används för sällskapsdjur. En PCU motsvarar cirka 1 kg, men det gäller att komma ihåg att detta är en fullständig teknisk enhet. I rapporten presenteras försäljningen av mikrobiäläkemedel i milligram aktivt ämne per populationskorrigeringsenhet (mg/PCU) och i relativa andelar av totalförbrukningen. En detaljerad beskrivning av populationskorrigeringsenheten ingår i den första ESVAC-rapporten.

Då resultaten granskas bör man speciellt beakta att fördelningen av produktionsdjurarter varierar betydligt i olika länder. Konsumtionstrender bör därför i första hand betraktas per land, även om det inte går att undvika inbördes jämförelser av de olika länderna. Samtidigt med den femte ESVAC-rapporten publiceras även en interaktiv databas, från vilken man kan ladda ner grafer och tabeller i Excel-format. Databasen gör det även möjligt att granska resultaten från olika områden jämsides (t.ex. de mellaneuropeiska länderna, de nordiska länderna, medelhavsländerna).

Stora variationer i totalförsäljningen och valet av administrationssätt

Totalförsäljningen per land var 3 - 419 mg/PCU, dvs. skillnaden mellan den största och minsta försäljningen var över hundrafaldig. Den populationskorrigerade förbrukningen i Finland år 2014 var 22 mg/PCU d.v.s. med europeiska mått mätt används mikrobiäläkemedel för produktionsdjur hos oss i liten skala.

I de sammanräknade resultaten administrerades den överlägset största delen mikrobiäläkemedel till djurgrupperna blandade med fodret eller dricksvattnet (92 %). Andelen injektionspreparat var 8 procent och övriga läkemedelspreparat under 1 procent. I Finland användes mest injektionspreparat (51 %). Andelen läkemedel för gruppmedicinering var 42 % och andelen intramammära preparat 2 procent. Andelen läkemedel för gruppmedicinering i Finland har ökat under de senaste åren, men ändå behandlades i de flesta fall djurindivider, medan man i Europa behandlade djurgrupper.

I Europa var de mest sålda läkemedelsgrupperna tetracykliner (33 procent), penicilliner (26 procent) och sulfonamider (11 procent). I Finland var de mest sålda läkemedelsgrupperna penicilliner (45 %), tetracykliner (23 %) och sulfonamider (20 %).

Kritiskt viktiga mikrobläkemedel

Försäljningen av kritiskt viktiga mikrobiella humanläkemedel (critically important antimicrobials, CIA), det vill säga 3:e och 4:e generationens kefalosporiner, fluorokinoloner och makrolider varierade mycket mellan länderna (0–0,8 mg/PCU, 0–11,4 mg/PCU ja 0–28 mg/PCU). I Finland används betydligt mindre mängder av dessa än i Europa i snitt (0,02 mg/PCU, 0,2 mg/PCU ja 1,0 mg/PCU).

I Europa finns 3:e och 4:e generationens kefalosporiner för produktionsdjur endast i form av injektioner eller preparat som administreras intramammärt. I Europa blandas fluorokinoloner i de flesta fall i dricksvattnet (76 procent) medan makrolider ofta administreras blandade i fodret eller dricksvattnet (93 procent). I Finland finns 3:e generationens kefalosporiner och fluorokinoloner för produktionsdjur endast i form av injektionspreparat. Däremot administreras makrolider nästan utan undantag som gruppläkemedel.

Försäljningsuppgifter nyttjas

Försäljningsuppgifter insamlades nu för femte gången med hjälp av ett enhetligt system. En del medlemsstater har med hjälp av ESVAC resultat inlett ambitiösa åtgärder för att minska förbrukningen. Till exempel i Nederländerna har man med bestämd handledning lyckats minska både totalförsäljningen och användningen av kritiskt viktiga mikrobläkemedel till under hälften av nivån år 2010. Sammantaget tio länder har lyckats skära ner försäljningen med över 5 %. I tio länder, inklusive Finland, har försäljningen varit jämn. I fem länder har försäljningen ökat tydligt (över 5 %).

Totalförsäljningen har minskat 2 % i de 25 länder som varit med sedan 2011. Årsjämförelsen störs av att Spaniens uppgifter under tidigare år har varit betydligt bristfälliga. Spaniens andel av djurens mikrobläkemedelsmarknad i Europa är stor, vilket betyder att totalförsäljningen för de 25 länderna under åren 2011-2014 inte är jämförbara. Om Spaniens uppgifter utesluts har totalförsäljningen i de övriga 24 länderna under 2011-2014 minskat med 12 %.

Från ESVAC till målsättningen att minska användningen av kolistin

I slutet av år 2015 rapporterades i vetenskapliga tidskrifter att en ny mcr-1-kolistinresistensgen upptäckts i Kina och senare även i Europa. Kolistin är ett gammalt mikrobläkemedel som tillhör gruppen polymyxiner och som ånyo tagits upp som behandlingsalternativ för människor. Kolistin kan vara det enda alternativet i behandlingen av vissa infektioner orsakade av multiresistent bakterier. För att bibehålla effekten av kolistin bad Kommissionen den Europeiska läkemedelsmyndigheten om anvisningar för att minska användningen av kolistin hos produktionsdjur. Med EMAs råd strävar man till att snabbt minska användningen av kolistin för behandling av djur. ESVAC resultat användes sålunda för första gången för att nå gemensamma europeiska mål att minska förbrukningen. Kolistin har aldrig godkänts för behandling av produktionsdjur i Finland.